

Det Anarkistiska Biblioteket

Arbetstidens förkortning resultat av lagstiftning eller direkt aktion?

John Andersson

John Andersson
Arbetstidens förkortning resultat av lagstiftning eller direkt aktion?
1925

Syndikalismen 1925

sv.anarchistlibraries.net

1925

En av syndikalismens grundläggande principer är att de förändringar, som göras i det ekonomiska livet, med dess mängd av skiftande detaljer, är ett verk av livet självt, ett resultat av de tusenden och åter tusenden direkta ansträngningar som göras runt omkring oss. Som en konsekvens härav underkänner syndikalismen att lagarna och lagstiftningsapparaten endast är en reflex av de rådande förhållandena, att först sedan framsteget gjorts i det verkliga livet, eller detsamma uppbäres av en bestämd vilja bland människorna, kommer parlamentet och sätter sin lagstämpel på det hela. Staterna äro således endast inregistreringsapparater av de framsteg som göras *utanför* de lagstiftande församlingarna.

Vad det exempelvis gäller arbetstidens förkortning visar sig denna vår uppfattning fullständigt riktig. Låt oss till exempel taga arbetstidslagstiftningen i Sverige. Formellt har riksdagen här genom lag genomfört en 8 timmars arbetsdag i en viss utsträckning, men reellt är det arbetarna själva som genom sin egen kamp, sin egen direkta aktion genomfört förkortningen.

När arbetarerörelsen först trädde fram i vårt land var arbetstiden som bekant betydligt längre än nu. Det arbetades den gången 12 och 14 timmar, ja, i en hel del fall ännu längre. Arbetarna pressade dock så småningom ner arbetstiden, inte med hjälp av lagstiftningen, utan genom sin egen sega organisatoriska kamp. Det är även ett odisputabelt faktum, att omedelbart före 8-timmarslagens genomförande här i Sverige, stora arbetaregrupper redan tillkämpat sig en 8 timmars arbetsdag, medan andra stodo densamma tämligen nära och i stor utsträckning voro färdiga att gå till strid för dess genomförande.

Detta faktum, samt den växande revolutionära kamp och stämning som efter kriget gjorde sig gällande över hela världen och som även började att smitta Sverige, blev den stöt som satte lagstiftningsarbetet igång. Svenska riksdagen hade då nyss avslagit en framlämnad motion om en 8 timmars arbetsdag, riksdagsmännen hade rest hem, men länge blevo de ej lämnade i fred. Inför det växande revolutionära trycket tvangs regeringen att sammankalla riksdagen till ett urtima sammanträde och på detta genomfördes utan långa debatter 8-timmarsdagen och författningsrevision.

Det var inte riksdagens egen vilja som den gången gjorde sig gällande. Riksdagens majoritet hade ju en kort tid förut avslagit ett förslag om åttatimmarslag. Det var arbetarnas vilja, manifesterad i en växande revolutionär stämning och ökad aktivitet som blev utslagsgivande. Regering och riksdag var endast en reflex, en spegelbild av livet utanför de lagstiftande institutionerna.

Liksom lagen reellt inte genomförde en 8 timmars arbetsdag, har lagen ej heller förmåga att hålla denna arbetsdag vid liv.

Även i det avseendet beror arbetstidens längd ytterst på arbetarnas ekonomiska kamp och organisatoriska uppträdande. Vad lagen i det avseendet föreskriver spelar i regel ringa roll. Det är andra krafter än lagen, som därvidlag är utslagsgivande.

I serien "Statens offentliga utredningar" har Socialdepartementet nyss utgivit "Statistiska utredningar angående 8-timmarsdagens verkningar i Sverige" samt "Utredning rörande lagstiftningen och arbetstidens begränsning i vissa främmande länder" ur vilka undersökningar och utredningar man klart och med torra officiella uttalanden och siffror kan utläsa vår ståndpunkts riktighet, att lagen spelar en underordnad roll vad det gäller arbetstidens längd.

Angående arbetstiden i Sverige framgår det av undersökningen, att stora grupper av arbetare ännu inte lyda under 8-timmarslagen. Dessa grupper äro i regel att finna inom de arbetsområden där arbetarna inte i så törre grad omfattat organisationsidén. Där således arbetarna ej förmått att genom organisationsarbete genomföra en arbetstid av 8 timmar per dag har som regel ej heller lagstiftningen kunnat göra det.

Samma förhållande är det med arbetstiden i utlandet. En mängd bevis kunna framdragas ur den förut nämnda utredningen.

Vad till exempel Belgien beträffar påvisas, att den där gällande 8-timmarslagen ej blev genomförd förrän år 1921, men att redan år 1920 var 8 timmars arbetsdag allmän inom bokbinderier, boktryckerier, bryggerier, möbelindustrin, gruvor, gas- och elektricitetsverk m. m. Vissa järn- och stålfabriker, masugnar och kemiska fabriker tillämpade jämväl denna arbetstid."

Således hade dessa stora belgiska arbetargrupper redan före lagens ikraftträdande genomfört en 8 timmars arbetsdag.

I Finland, där fackorganisationerna för närvarande äro mycket svaga på grund av reaktionens framfart mot dem, har man visserligen en lag om 8 timmars arbetstid, vilken dock i stor utsträckning göres illusorisk genom tillämpande av en mängd övertidsarbete. Arbetstiden är i många fall, trots lagens bestämmelser om 8 timmar, betydligt längre. Det fastslås i utredningen att "staten själv följer ej alltid lagen beträffande sina egna arbetare". Det senaste är ju en ypperlig illustration på hur staten själv struntar i sina egna lagar, när dessa icke tilltvingas respekt genom arbetarnas ekonomiska kamporganisationer.

Om Frankrike upplyser utredningen, att arbetarna därstädes anse "att lagen tämligen noga tillämpas i de stora industrietablisementen, särskilt i norra Frankrike, där arbetarna äro starkt organiserade och själva övervaka lagens efterlevnad." I mellersta och södra Frankrike däremot, varest arbetarna inte äro så mangrant organiserade, tillämpas lagen endast i ringa utsträckning. Arbetsgivarna i Frankrike har lämnat samma uppgifter angående lagens verkningar som arbetarna.

I utredningen om arbetstiden i Holland uppgives, att arbetarna "äro missnöjda över att 8-timmarslagen ännu 6 år efter dess antagande tillämpas allenast på arbetet i fabriker och verkstäder samt för minderåriga på kontor". Man påpekar, att lagen dock har fastställt reglering av arbetstiden för ett flertal andra arbeten. Arbetarna uppgiva dessutom att "regeringen hittills medgivit allt för många avvikelser av lagen". Arbetarna har därför mångenstädes i Holland tvingats att inom industrier, där 8-timmarslagen är gällande på papperet, gå till öppen kamp för att även i praktiken genomföra densamma. I en del fall ha de därvidlag lyckats, medan det däremot i en del andra fall gått sämre, huvudsakligast på grund av att arbetarnas organisatoriska styrka betydligt minskats genom den omfattande industriella kris, som så hårt träffat Holland under de senaste åren.

Från Schweiz rapporteras, att arbetarna därstädes icke äro nöjda med det sätt, varpå regeringen medger undantag från 8-timmarslagen. Man meddelar att för närvarande cirka 1/4 av fabrikerna erhållit tillstånd att tillämpa 52-timmars arbetsvecka. Arbetarna upplysa vidare att de tvingats till en energisk kamp mot arbetsgivarnas försök att införa längre arbetstid än lagen föreskriver. Lagen om sådan besitter nämligen ej den nödvändiga styrkan därvidlag. Arbetarnas ekonomiska kamp måste till.

På tal om Tjeckoslovakiet konstateras i utredningen angående arbetstidens längd därstädes, att redan före lagens ikraftträdande, och oberoende av denna, hade "arbetstiden minskats så småningom genom kollektivavtal. 8 timmars arbetsdag hade sålunda införts i gruvor och vissa andra industrier, där arbetarna voro väl organiserade, såsom till exempel metallindustrin". Vad det gäller lagens efterlevnad så påpekar man bland annat att i Slovakien och Karpaterna efterlevs den inte, huvudsakligast beroende av att arbetarnas organisationer därstädes äro svaga.

I Tyskland, där arbetarna gjorde sin politiska revolution, genomfördes under parlamentarisk bravur lagen om 8 timmars arbetsdag. Denna 8-timmarsdag är dock nu så gott som fullständigt borta. Trots att lagen visserligen ännu existerar så visar tillgängliga siffror, att de flesta arbetare i Tyskland arbeta längre än 8 timmar per dag. Så till exempel fastslås

”Arbetstidsförkortningen har icke, såvitt det kan synas, föranlett någon ökning av övertidsarbetet, vilket man väntat sig under tider av arbetsbrådskä. Den tid, som arbetats utöver den förkortade normala arbetstiden har icke sammanlagt varit större utan antagligen mindre än den övertid, som arbetades under brådskande tider före kriget utöver den då brukliga längre arbetstiden. Arbetarna visa ökad obenägenhet för övertidsarbete och ha i många fall vägrat arbeta utöver normalarbetstiden, fastän kollektivavtalen, som bestämma arbetstiden, i allmänhet fastställa ökade lönesatser för övertidsarbete.”

Ett rätt så betecknande uttalande från detta håll där man ingående känner till arbetsförhållandena inom den engelska industrien.

Ur denna, den svenska statens officiella utredning angående arbetstidens längd i olika länder, skulle kunna framdragas massor av liknande exempel, som de redan nämnda. Men det anförda kan vara nog. Det redan nämnda visar tillräckligt klart och tydligt att parlamentarismen i detta fall, liksom i andra, visat sig komplett oduglig att tillvarataga arbetarnas intressen. De torra men klara fakta som framgår av utredningen, stärker den syndikalistiska uppfattningen; visar att det är arbetarna själva, som genom sin egen kamp, med hjälp sina organisationer, måste kämpa för sina intressen. Parlamenten, regeringarna och lagarna frigöra ej mänskligheten. Frigörelsen måste genomföras av arbetarna själva utanför de statliga institutionerna.

”att arbetstiden under år 1924 förlängdes utöver 48 timmar för omkring hälften av hela den tyska arbetarestammen”. Fackföreningarna har nu därför satt igång en energisk kamp för att söka tvinga arbetsgivarna att efterleva lagens bestämmelser om arbetstiden, och de framhålla numera, att allt talar för att arbetstidens längd är ”beroende av arbetarnas sammanhållning.”

Beträffande Österrike framhäves, att ”lagen tillämpas noga i de stora industriföretagen, där arbetarna äro starkt organiserade. Arbetarna själv autöva där en stark kontroll”. Det meddelas vidare, att arbetsgivarna för sin del anse ”att någon ändring av lagen ej är att tänka på för närvarande”. Och varför? Jo, de erkänna att ”arbetarna äro tillräckligt *starkt organiserade* för att motsätta sig en uppmjukning av lagbestämmelserna.”

Den starka organiseringen av arbetarna är således orsaken till att lagens bestämmelser om 8 timmars arbetsdag hålles, ej lagen som sådan.

Som ett ytterligare bevis på att lagen ej inverkar på arbetstidens längd kan nämnas att i Danmark, där ingen lagstiftning om 8 timmars arbetsdag finnes, ha arbetarna ändå denna arbetstid. 8 timmars arbetsdag ha de danska arbetarna skaffat sig genom sina organisationers kamp och ej genom någon lagstiftning.

Ett liknande land är England. Där finnes i allmänhet ingen laglig reglering av arbetstiden, men torde det vara ett faktum, att av alla länders arbetare ha de engelska den kortaste arbetstiden. Och varför? Jo, därför att England har den starkaste ekonomiska kamprörelsen bland arbetarna. Svenska statens utredning om arbetstidens längd i England fastslår bestämt, att trots frånvaron av sådan lagstiftning har det ”dock inom praktiskt taget hela industrien sedan kriget genomförts 48-timmars ordinarie arbetsvecka samt inom åtskilliga näringsgrenar *än kortare arbetstid*”. Som ett belysande exempel på arbetstidens sänkning i England, utan lagstiftning, under 10-årsperioden 1914-1924 anføres i utredningen följande tabell, som utvisar sänkningen av antalet arbetstimmar per vecka.

Enligt samma utredning utsände den engelska fackföreningskongressens representantskap år 1923 ett frågoformulär till de anslutna organisationerna angående arbetstidens längd inom de industrier de hade försänkningar. Detta gav till resultat följande tablå, vilken offentliggjordes år 1924.

”Av samtliga cirka 4,689,000 medlemmar anslutna till 133 fackorganisationer arbetade sålunda 3,525,000 medlemmar eller

Cykelfabriker	53—54	47
Grafisk industri ...	49—51	48
Gruvindustri	8 t. pr dag	7 t. pr dag
Järn- o. stålindustri	53—68	47
Lervaruindustri	51 1/2	47
Läderindustri	54—56	48
Maskin- och skepps- byggnadsindustri	48—54	47
Metallindustri	53—54	47
Möbelindustri	48—50	44—47
Bomullsindustri	55 1/2	48
Ylleindustri	52 1/2—55 1/2	48
Trikåindustri	53	48
Färgeriindustri	55 1/2—56 1/2	48
Dockarbetare	57	44—46
Järnvägemän	48—72	48
Vägtransport	62—63	48

Antal arbetstim- mar per vecka	Antal ar- betare	I %
40	24,500	0.5
42	800,600	17.1
44	305,667	6.5
46	8,500	0.2
46 1/2	11,590	0.2
47	964,224	20.6
48	1,409,613	30.1
Över 48	1,163,895	24.8
Summa	4,688,609	100.0

omkring 75% 48 timmar eller mindre i veckan, 800,000 medlemmar arbetade endast 42 timmar i veckan”.

Det är bevisat att i de flesta länder, där en lagstadgad 8 timmars arbetsdag finnes, göres denna i regel illusorisk genom tillämpandet av ett omfattande övertidsarbete. Det kan i detta sammanhang nämnas att här i Sverige, enligt en nyss av Socialstyrelsen och Kommerskollegium företagen undersökning, vid 409 arbetsplatser, som lämnat fullständiga uppgifter om arbetstidens längd under år 1924, förekom inte mindre än 2,642,857 övertidstimmar, fördelade på dess 83,233 arbetare. Det gör i medeltal per arbetare och år 56 övertidstimmar.

I England finnes som nämnts ingen sådan lagstadgad normalarbetsdag. Ej heller några lagbestämmelser mot ett för långt utdraget övertidsarbete. Trots detta förekommer där ej i regel någon lång övertid. Detta därför att arbetarna vidmakthåller sin korta arbetstid.

I utredningen anföres i detta avseende en passus ur en berättelse av den engelska yrkesinspektionens chefmyndighet. Den lyder: